

Megjelenik hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Égőpár évre	10 frt. o. 6.
Félévre	5 " 50 kr.
Évnyegyedre	3 " "
Egy hónapra	1 " "

Szerkesztői szállás:

belső tordantozza 122. szám.

Kiadó hivatal:

középutca Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

öt hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr. 2-ször 6 kr. 3-ször 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22.)
Haasenstein és Voglner (Neuer Markt 11. szám.)
Pesten: Zeisler M. (Király utca 60. sz.)

Nyiltéri cikkek

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez csakiszendők. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

Előfizetési felhívás

a

„K. KÖZLÖNY“

1870. nov.—dec. folyamára.

Hogy t. olvasóink a nagy fontosságú harczi eseményekről rögtön és pontosan értesülhessenek, minden nevezetesebb eseményről eredeti távsürgönyöket közlendünk. A lap megjelenése közben érkezett távsürgönyöket külön adjuk ki. A más lapok által hozott táviratokat a „Legújabb“ rovatban találják fel t. olvasóink; ha a pesti táviratokkal érkeznek nevezetesebb hírek, ezeket a „K. Közlöny“ rendkívüli mellékleteként, a pesti lapok megérkezése után pár órával, külön lenyomatban hordatjuk szét.

A Szerkesztőség.

Előfizetési-díj:

nov.—decemberi 2 hónapra 2 frt., egy óra 1 frt. o. é.

Az előfizetési pénzek posta-utalvánnyal kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutcai könyvkereskedésbe) küldendők, hol a pontos szét-küldésről gondoskodva van.

A „keleti kérdés“ legújabb stadiuma, mint a porosz győzelmek legelső gyümölcse.

— r. Európa négy hatalmassága vett részt ama nagy harcban, melynek czélja vala: biztosítani kelet nyugalmát, megvédeni Konstantinápolyt, az európai domináló helyzet kulesát, s ezzel Törökország épségét, melyet Oroszország száraz, de főleg tengeri túlyomossága fenyegetett. A csaknem három évig (1853—55) folytatott harc óriási áldozatokot rótt a benne résztvevő hatalmakra; a kitűzött célt csak úgy vélték elérhetőnek, ha a sebastopoli erődotot lerombolják, s az orosz feketetengeri flottát illő mérvre reducálják.

Az 1856. mart. 30-ki párisi szerződés, melynek aláírói közt láttuk Austriát és Poroszországot is — XIV. cikkével világosan stipulálta a következőt: „Mintán a minden oroszok császára és a szultán ő felségeik a parti szolgálatra szükséges, általán a Feketetengeren tartandó könnyű hajók számát és erejét illető egyezséget kötöttek — e conventio*) a jelen szerződéshez csatolattik, s ez ép oly erővel és érvénnyel birand, mintha annak kiegészítő részét képezné. Ez tehát a jelen szerződés aláírt hatalmak beleegyezése nélkül el sem törölhető, se nem módosítható.“

Némelyek Oroszország föllépésének fenyegető voltát az által vélik szelidebb színben feltüntetni, hogy arra hivatkoznak, miszerint Oroszország csak a párisi szerződés XIV. cikkelyének, s az ehhez csatolt egyezségnek revisióját sürgeti, mely szerint csak 10 hadi gőzöst tarthatott a Feketetengeren, mi tengeri erejének és kereskedelmének fejlődését gátolja. Ezek, szerintünk, feledek azt, hogy az 1856-ki párisi szerződés nemcsak az európai egyensúlyt fenyegető orosz feketetengeri uralmat törte meg, hanem nemzetközi garancia alatt semleges tengerre tette a Feketetengert, megnyitotta azt minden nemzet hajóinak; s midőn az orosz tengeri uralomnak e vizeken végetvetett, nemcsak Európa érdekeit védte, hanem az orosz kereskedelmi tengerészet is szabadon fejlődhetett, a minthogy fejlődött is, mivel az orosz hajózási társaság temetelen hajót épített, melyekre csak az ágyukat kell elhelyezni, s így a flotta ismét készen áll impozans erőben, a minthogy ez a társaság már is ajánlatot tett a sz. pétervári kormánynak, hogy hajóit kész hadigőzöskké átalakítsa.

Vannak, kik Oroszország jelen fellépését még correctnek is mondják, bár erre a legtalálható felelet azon fogadtatás, melyre annak hirere Angliában talált, és az, hogy a bécsi és berlini bürök európai válságot olvasnak ki belőle.

Tény ugyanis, hogy az 1856-ki szerződés európai kötések, aláírva hét hatalom által, melyek a VII. cikkben közösen garantirozták a porta függetlenségét, területi épségét; s a VIII. cikkben azt is megállapították, hogy egyenlenségek esetében, melyek a porta és az aláíró hatalmak valamelyike közt támadhatnának, a

fegyverhatalom alkalmazása előtt az egyezséget kötő hatalmak közbejárásához kell folyamodni.

Oroszország ezt nem tette. Egyeztetlen tudatta az illető hatalmakkal, hogy az 1856-ki szerződés érintett pontját többé magára nézve nem tartja kötelezőnek; Oroszország tehát nem folyamodott közbejárásért, hanem egymaga ítélte egy kölcsönös kötésben, melyet csaknem egész Európa garantirozott.

Az orosz diplomácia ime másodszer készül játszódi a mentikoffi szerepet; minő sikerrel — majd meglátjuk. Számít az európai hatalmak aléltóságára; s lehet a porosz barátságára is. Feltűnő mindenesetre, hogy ép e pillanatban nevezi ki a minden oroszok császára orosz tábornagyokká a porosz koronaherceget és Frigyes Károly herceget.

Azt állítják, hogy Bismarck semmi ígéretet se tett az oroszoknak a Franciaország ellen vitt hadjárat kezdetén; valószínű azonban, hogy tett föltételenesen, s az orosz most akar gondoskodni a szép szó beváltásáról, míg Bismarcknak a baráti jó szolgálathoz szüksége van, nehogy az orosz diplomácia is oly dupjévé legyen a porosz politikának, mint vala III. Napoleon.

Konstantinápolyból azt távirják, hogy a török diplomácia már a háboru kezdetén tudomásal birt egy „oros-z-porosz megállapodásról, mely szerint Oroszország az Elbaig visszanyomult Poroszországnak segélyére sietne, miért keleten szabad kezét nyerne“; ezért készült a porta három hó óta szakadatlanul, s állítólag 500,000 harcász emberrel rendelkezetik.

Ugyanott hire járt annak is, hogy az azowi orosz flotta parancsot kapott a Feketengerre vitorlázásra, s hogy Konstantinápolyban azt erősítik, miszerint „Oroszország Poroszországgal egyetértőleg cselekszik.“*)

Konstantinápolyból, tehát a legközvetlenebbül fenyegetett kormány székhelyéről jelentik a táviratok, hogy az orosz jegyzék nagyon merev hangon van tartva, s a porta is ép ily határozottan fogja azt visszautasítani; már el is kezdtek a török fővárost erősíteni.

Londonból pedig azt a hirt vosszták, hogy az angol kormány erélyesen pártjára kel a töröknek, s Sz. Pétervárra küldött jegyzékében céloz arra is, hogy fegyveres kézzel fogja a portát segíteni. Már is szó van angol kölesőről a török számára. Bécsben a török követ folyvást értekezik az angollal. A magyar miniszterelnök ép most conferál a Münchenből hazatért birodalmi kancellárral, s az a hire, hogy a magyar-osztrák kormány az angolnak engedti át a kezdeményezést.

Még most nem tudhatjuk, mennyiben nagyi-tanak a táviratok; s vajjon nem látják e igen sötét színben a helyzetet; de az tagadhatlan, hogy mindent egybefogva valószínűbb, hogy az eddig localisált háboru a lehető legnagyobb conflagratiót vonhatja maga után, miatsem hogy Oroszország békés úton kívánja végrehajtani az illető cikkely és egyezségnek kedvező revisióját. Ha e feltevéstiket az események meg nem czáfolják, ugy ezt az európai háborut a porosz hódításvágyának köszönhető: ez lenne annak legelső gyümölcse, a melán várakozó Európa számára.

Az erőszak legújabb kísérlete.

(K.) Rómából az a legújabb hír érkezett, hogy a világi hatalomból csak imént kifogyott pápai tanácsadók elhatározták: eltörölni Magyarországon és Austriában a benzecések rendét, s valamennyi javaikat, javadalmaikat átadják, oda adományozzák a jésuita-rendnek.

Tudjuk, hogy a minap felozlatott egyetemes zsinat tartama alatt, a jésuiták addig is tulságos befolyásukat mondhatni mindenhatóvá fokozták; megszűkültvén most a cselekvési tér Rómában, ugy látszik, figyelmüket a magyar-osztrák birodalomra fordították. Itt szemökbe ötlött a gazdag sz. Benedek-rend, mely szerintök sok rozsfát tett már a tüzre; méltónak találták tehát őt az anathema leg hatóságosabb nével — az eltörléssel, s a mi a legfőbb: javai elkobzásával sujtani.

Nézetünk szerint, az erre vonatkozó római határozat papiron fog maradni — örökre.

*) A legújabb táviratok szerint Bismarck csodálkozik az orosz brusque föllépésén; Berlinben is ijedeznek; lehet, hogy van okuk rá, lehet, hogy ez is az alakoskodás szerepének egyik része.

A jésuiták már régóta irigykednek a tudós benzecésekre, kik magyar és osztrák földön egyaránt kiváló taneröket mutatnak fel; kik a kezeikre bizott tanintézetekben a tudomány korszerű színvonalára igyekeznek az ifjuságot emelni, s kik papi és tanári köteleimk mellett hő barátai valának mindenha a szabadságnak, az alkotmányos intézményeknek is.

Lehet, hogy éppen a törvények iránt tanusított eme tisztelet és hazafias érzület szurja a jésuita hatalmasak szeméit — lehet, hogy még egyéb is.

Nálunk Magyarországon három apátságot birnak a benzecések: a sz.-mártonhegyit, bakonybélit és a tihanyit. A szerzet tagjainak száma 200-ra megy, kik 3 főgymnasiumot látnak el tanerökkel, s 28 plebaniában vizik a lelkeszi tisztet; e felett: jelesbjeik tanitanak egyetemünken és saját növeldékben; végül közölök többen, mint szaktudósok tűnnek ki irodalmunkban.

Igy teljesítik ma a benzecések a haza és emberiség iránti köteleességeiket: a hazai tudomány és művészet sokat köszönhet e férfiaknak, méltó utódaik valának ök azon elődöknek, kik Sz.-Márton hegyéről legelőbb ültették a magyar királyság földébe a polgárisodás magvait; kik minta-gazdaságokat állítván már Sz. István korában, s a keresztény vallást hirdetve, mesterségekre is oktatták a népfiait és századokon át terjeszték közöttünk a szellemi világozást.

Bizonynyal ennek és szép birtokaiknak köszönhetik azon megtisztelő támadást, melyet ellenök a sötétség viadorai, a jésuiták intézni szándékoznak.

Hanem a lelki sötétség eme bajnokai rozsl számítottak. Itt nem a benzecések ellenállási erejével kell megbirkózniok; szembe állanak itt velök az ország törvényei, melyeken a leghatalmasabb befolyás is hajótörést szenvedhet, sőt szenvedni is fog.

Magyarország földén semmi külfatalomnak sincs joga egyházi javadalma adományozásáról rendelkezni; hogyan tegye ezt maga apostoli királyunk ezután, a felelős kormány ellenjegyzése mellett — ez is attól függ: mit határoz az ép most ülésöz kath. autonom. congressus, és szava lesz ebben — különösen a rend eltörlését illetőleg — a magyar parlamentnek is.

Ezért mi a benzecéseket fenyegető római határozat veszélyeitől keveset tartunk; egyéb eredményre aligha vezet, mint hogy a rozsz szándék constatálva lesz: hogyan akartak t. i. a római jésuita tanácsadók egy független állam belügyeibe belemarkolni, megsértve egy erős felekezet autonomiáját is; mert elfeledték, hogy már Hollós Mátvás megírta volt a bibornoki collegiumnak azt, hogy „a magyar nép inkább kész a kettős keresztet hármassá változtatni“, miatsem az ily egyházi javak Rómából intézendő elosztogatását eltűrje.

Alig hiheti bárki is azt, hogy a magyar korona jogainak illetén megsértését ma inkább eltűrné a nemzet, mint századok előtt. A mi kormányunk bizonynyal erélylyel teljesítendi köteleességét s megóvja az országot azon elem beszívárgásától, mely, az 50-es években folytatott missionalis körútja alkalmával tartott egyházi szónoklataival ad oculos bebizonnyítá, mennyire nem illelenek be a mi vallási türelemben diszkeskedő államunkba; — hisz köznépünk is megbotráncozva hagyta volt el egyházi szónoklataikat. Ezek kezére adnak azon jeles tanintézeteket, melyeket na a müvelt, tudós és hazafi benzecések vezetnek?!

Különbzen ez a benzecéseket eltörlő, s helyükbe jésuitákat importálni szándékozó határozat nagyon hasonlít a tehetlenség legújabb kísérletéhez, mely hogy kísérletnek is maradjon, arról gondoskodni fog Magyarországon a deákpárti kormány, a Lajthán tul pedig azon liberalis államférfiak, kik a benzecések növeldékben járván a szellem kincs-tárába, most az ő szabadelvűségök is felhozatik a Sz. Benedek-rend egyik — a folyón innen és túl bizonynyal megbocsátott büneül.

Az orleansi francia győzelem horderejéről.

Az orleansi csatában harczipesnek bizonnyult az ifju loirei hadsereg: jelentékeny győzelmet vi-

vott ki az eddig győzhetleneknek vélt bajorok és poroszok felett. A porosz király távirata szerint Tann tábornok Toury-ig, tehát 5—6 mértföldre hátrált Orleanstól nov. 9- és 10-én, 11-én pedig mit sem jelentett — talán nem je'enthetett — a versailles főhadiszállásra. A királyi távirat ugyan rögtön Tann hadteste mellé taszítá a mecklenburgi herceget hadtestét; hanem ez csak papirson történetelt, mivel e 13 ik hadtest nov. 10-én még a Párist cernirozó övben állott nyugaton, 12 mértföldre Tourytól, tehát nov. 11-re oda nem repülhetett. Vilmos király távirata ugyan rendben és harszolva hátrálta Tann hadait Toury alá; hanem minden katona tudja, milyen lehet az olyan visszavonulás, midőn egy hadtest két nap alatt 5—6 mértföldet hátrál, ezt el lehet nevezni rendesnek, hanem valósággyal oly rendetlenül ki az egész manöver, hogy az illető hadtest létszáma megharmadoltatik.

Egy német katonai író így okoskodik a francziák orleansi győzelmé alkalmából:

Ötvennégy nap óta állanak a német hadak Páris előtt s még alig készültek el a támadás legkezdteleges müveivel. Ki állhat jót a poroszoknak arról, hogy ha ily lassan haladnak elő, a nyilt mezőn nyert eddigi előnyeiket is megtarthatják. Mily veszélynek lesznek kitéve, ha a francziák Páris fölmentésére előtörtetnek? Azt hiszik-e, hogy oly szerencsésen fognak tovább állhatni, mint tévé 1758 ban II. Frigyes Olmütz alól. Gondoljanak csak Drezda felmentésére (1813.) I. Napoleon által, bár ez a város nem vala erősség, a szövetségesegek tehát könnyebben visszavonhatták csapataikat, nem levén azok e felett még folyó által is megosztva.

Ha a porosz hadvezérlét oly merész, hogy a Párist megszálló hadakat Páris falai alatt támadja meg, akkor a párisiak a legkedvezőbb morális, helyi és anyagi viszonyok közt fognak küzdhetni, s az erők azon tömegét is alkalmazhatják, melyeket különben nem használhatnának. A győzelem ily esetre nem lehetne kétséges. De föltéve, hogy a francziák vesztenének, Páris még sem bukne el, mert a csatának az erődök és városfalak közt kelene okvetlen folynia. A megvert párisi hadsereg positoról positorra vonulna vissza az illető erődök védelme alatt. Alig képzelhető, hogy ily esetben a győztes üldözésre gondolhatna.

A Páris alatt álló német serget fenyegető veszély közel. A porosz táviratok szerint Tann nincs azon állásban, hogy egymaga Páris felszabadítását meggátolja, vagy hátráltassa. Páris előtt a németeknek nincs figyelő sergök felállítva — t. i. a Loire felé, Frigyes Károly pedig nov. 11-én alig érhetett Troyesig, tehát még 20 mértföldre állt Páristól. Látjuk tehát, hogy Trochunek sikerül-ni fog Párist felmenteni, a német hadserget elvonulásra kényszeríteni.

E vérmes reményt mi alig oszthatjuk, bár a „Times“ eddig poroszbarátan mutatkozott levelezője is azt írja, hogy az előre nyomult loirei hadsereg 120,000 főre megy 200 ágyuval, s ez előtt szaladt v. der Taun egyszerre 5—6 mértföldet 50,000 emberével és 120 ágyujával. A francia hadvezérlét jelességéről ugyan tanuskodik azon hadargás, hogy a németeket egyetlen kardcsapás nélkül kényszeríté Orleans kiirtésére — nem tévén ki e szép várost is a poroszok bombáinak, s az utczabarcznak; az is Aurelles tábornok érdeme, hogy ügyes oldalmenetek és megkerülések által kényszeríté ellenfelét positor gyors odahagyására; hanem azért a párisi serg egy nagyszerű és döntő kirobanása előtt még nem lehet „Páris felmentéséről“ beszélni, mert ha Trochu nem mozog egész erővel, a loirei hadsereg ismét visszaverethetik. Egy katonatiszt.

Legújabb táviratok.

London, nov. 14. A „Times“ egy cikkben kiemelve, hogy az 1856 ki párisi szerződést az összes nagyhatalmak aláírták, — kétségét fejezi ki ennél fogva azirant, hogy Angolország annak megsemmisítésébe beleegyeznek; ugy véli azonban, hogy Európa készséggel meghallgatandja Oroszországnak a szerződés barátságos revisiojára vonatkozó indokait.

Bécs, nov. 14. Londonból azon ajánlat érkezett ide, hogy a pétervári kormányhoz Anglia és Austria részéről közös tiltakozás menesztessék; s hir szerint a britt kormány emez ajánlatát az itteni kormány el is fogadta. Bismarck gr. az angol követ előtt egy nyilatkozott, hogy Poroszország Oroszországgal semminemű szövetségi viszonyban sem áll. A konstantinápolyi osztrák internuntius Prokesch b. ide azt sürgönyözte, hogy Törökország

*) Megkötöttet 1856. márcs. 30-án.

500,000 fegyveres emberből álló hadsereggel rendelkezik.

Bécs, nov. 14. Prágában a török kormány számára magas árakon füzérlovakat vásárolnak. Gortaskoff az angol nagykövetségnek, ki közlő vele Anglia nézeteit, megnyugtatólag felelt. De — ugymond — Oroszország a megtörtént lépést nem vonhatja vissza; az úgy azonban nemzetközi úton talán kiegyenlíthető. Az orosz jegyzék azt gyanítja, hogy Oroszország az ügyet európai kongressus útján óhajtja eldöntetni, a mi megnyugtató volna. Annenkoff tábornoknak, bir szerint, Versaillesban sikerült Poroszországgal beegyezését kinyerni az európai kongressus eszméjébe. A porta körjegyzékben tiltakozik.

Azt hiszik, hogy Oroszország hadi készületei nagyban előhaladtak. A tartalékokat már régebben behívták. Minghetti parancsot kapott, hogy rögtön térjen vissza bécsi állomására. A központi angol hajóhadnak sik teengerre szállása s az angol parlament összehívása közvetlenül várható.

Konstantinápoly, nov. 13. Törökország szilárdul el van határozva, hogy Oroszországnak a párisi béke felbontására vonatkozó kívánatát fegyverrel is visszautasítja.

Versailles, nov. 13. Ide érkezett hírek szerint a loirei hadsereg egyesült a Kératry alatt alakult s 90,000 főre becsült bretagnei hadsereggel.

A jó sohasem késő.

Ezt a cikket egy Bukarestben élő francia tanár Ulysse Maillat a „Journal de Bucarest” de rék szerkesztője közölte lapjában a hó 6-án. A tanár ur neje egy kiváló lelkű magyar nő, ki által nagy tisztelője lön nemzetünknek is.

Bukarest 1870. nov. 2.

„Ma innepi a rom. kath. egyház a halottakról való megemlékezés nagy napját. Senkise nem örülte jobban a sírok iránti tiszteletet, mint a párisiak. Mindazok, kik e napot valaha Párisban töltötték, édesen emlékeznek vissza ama jelenetekre, melyeket e napon a temetőkben és az utcákon láttak. Roppant tömeg vonul ilyenkor komoly arccal és szívében kegyeleti érzelmeivel azon helyek felé, hol az elhamvadt nemzetek alusszák a halál álmát, mindenik egy egy immortel koszorút visz.

Sietnek üdvözölni még egyszer azokat, a kiknek élete már csak halvány emlékezet. — Letérdelnek azon kő előtt, mely a múltnak oly sok örömét, bűnját, reményét és fájdalmát fűzte el előlük. E napon mindenki keresztényen, mindenki reményl egy szebb életet.

„1870. nov. 2-ika fontos leendő szent ünnepély történetében. Hányan haltak meg a közel napokban, kiknek emléke immár a kegyeletre hív fel ma bennünket. Nem egyedül a temető azon hely a hova koszorúkat kell hogy vigyünk; a temetők nem elég tágasak. Egész Franciaország egy temető, mely elnyelte hazánk virágait.

„Három hónap óta foly már ez, három hónap óta ássa a család halál öröszakos kezekkel Franciaország földjét. S úgy látszik, hogy még sem fűradott el. A gázolás aratás még nincs befejezve. Testvéreink közül még sok ezren kell hogy elvérezzenek. Ugyan miért? Mert két három embernek tetszett halálra kárkoztatni két nemzetet. Tehát két-három egyéntől függ olyan törvényt hozni,

TÁRCZA.

Uzoni F. Gábor.

Meghalt 1870, november 4-én.

A gyász hírek már tudják mindenfelé, hogy Uzoni F. Gábor, a kolozsvári unitárius ekklesiás egyik rendes papja s a főtanoda rendes tanára, folyó hó 4-kén megszünt élni. E sorok czélja egyfelől véget vetni egyes híreknek, melyek alaptalanságát tisztán tudjuk; másfelől elhínyt barátunk emlékére szívesebben szólni, mint bár pályája kezdetén vált meg az élettől, de e rövid pálya szép és sokat ígérő volt.

Uzoni F. Gábor 1846-ban, Hidvégen született. Régi székely család sarjadéka volt, melyben hagyományos szokás vala a papság folytatása. — Egyik ösajja Uzoni F. Gábor István, mint egyháztörténelmi író tüntette ki magát.

Atyja, U. F. Izsák, ki fiait neveltetésére, mint élte főczéljára, sokat áldozott, őt előbb a székelyi Lutheránus gimnasiunban taníttatta; azonban 1858 őszétől fogva a kolozsvári unitárius főtanodában tanult, mindvégig kitűnő sikerrel, nem csak a ki szabott tanulmányok köré szorítkozva, hanem a szépirodalmat is művelve, s tehetségre mutató költeményeket és novellákat írva az ifjúsági önképzőegylet lapjába, melynek egyik legtevékenyebb tagja s elnöke is volt. Szelid és komoly levén zseni-gyermekkorától fogva, a zajos gyermekjátékok helyett inkább a könyvekhez vonzódott, mégis nyájas vidámsága s gyöngédsége miatt tanulótársai szeretett birta.

Mint tanárjelölt egy évig atyja költésén németországi egyetemeken képezte magát, s azután

melynek erejénél fogva 80 millió ember köteles egymást megfojtani, összerombolni, vadállatokként egymásra rontva egymásnak szívét, belső részét kitépni és akként hódolni az embertelenségnek azoknak, kik a rombolás és fojtogatás alatt szivarozva sétálgatnak távol a vész helyeitől.

„Az emberiségnek századokat kelle átélni, hogy világra hozza ama magasatos és nagy dolgot, mit civilizációnak nevezünk; hogy a lelkeket a szép, jó és igaz iránt képesekké tegye, hogy a földszínen remekműveket hozzon létre, hogy városokat teremtsen, melyek az embereknek örömei és gyönyörei, hogy megtöltsen ezen városokat festvényekkel, emlékekkel, könyvtárakkal, melyekben negyven század műveltségének kincsei vannak lerakva, hogy előhozza ezt az éghez méltó látványt, a népek mérhetlen balmazát, a mint ez, az előhaladás örömetől lelkesülten fölemeit föl és ragyogó szemekkel előretűr... és csak egy szeszélyes perccell hozzá, hogy mind ez az ágyuk által, mint hitványosság megsemmisüljön! És nem fog-e senki talákozni a ki ez ellen az infamia ellen tiltakozzék?! És talán ábrándozóknak, költőknek, vagy mit is mondok, talán nyomorultknak fogják nevezni azokat kik szavukat fölemelik és átkozni fogják e szent-ségtöréseket.

„Rajta, mondjanak a mit tetszik, ime mi vagyunk ezen ábrándozók, ezen nyomorultak. Mi nem akarjuk, hogy a népekkel hitvány jubnyájként elbánjanak. Mi azt óhajtjuk, hogy a méltatlanság alatt fölegyenesedjenek és önmaguknak viszáradassanak.

„Hogyan, hát ugyan sokat kérünk e, midőn közübe kiáltunk azoknak a kik egymást öldöklék: „Megálljatok!” Hisz nem önmagotokért harcoltok. Ti nem leendetek sem jobb sem boldogabbak, ha győzni fogtok is. Áldozataitokon csak mások nyereszenek!”

„Valjon utópia volna-e, mint ők mondják, oly társadalmi állapotot várni, a melyben a háboru lehetetlen volna, mert minden honpolgár érezné önméltóságát és felelősségét?”

„Nekünk erősb hitünk van a jövőben, mi nem hisztjük, hogy a rombolás tana lehessen az emberiség utolsó szava.

„Tetszett azoknak, kik Németországot vezénylik, a világot húszszázaddal visszavinni. Ez az emberi vérből visszamenés, örömmel és kevélységgel tölti el őket. Nő hadd örvendjenek! Hadd gyönyödjön a fájdalomunkon, e hadd neveszenek könyűnkön. — Hadd tegyék, ha úgy tetszik. De mondom minderre a mi szent e világon, hogy e hideg kegyetlenség, az emberi életnek ez a cinikus megvetése, retentőleg fognak büntetettetni. Az Isten békefűré, mert öröklétt. Legyünk mi is békefűré, kik halhatatlanok vagyunk. Ne mérjük a lelkek életét azzal a rövid utazással, mely a bölcső és sírközött tart; ez nem az élet, ez csak rövid átmenet. A népek és igaz emberek életét századokkal kell számítani, ők nem halnak meg. Meg fogjuk még látni, hogy mivé leendnek ezek az erőszak imádói, ezek az emberiség insultálói, ezek a nemzetek gyilkosai.

„Az emberimem nem tegnap jelent meg a történelemben. Tudjuk, hogy hajdan mik történtek. Elég arra, hogy tudjuk, hogy még minek kell történni.

„Ezt várva, imádkozunk halottainkért...”

„Oh Franciaország, te ki a világnak világgossága és öröme valál; te ki istennek egy mosolyából teremtettél; te kihez záródokoltak mind-

1866 őszén Londonba ment, az angol unitáriusok által tett alapítványt élvezni, hol magát a héber és classikai irodalomban, a theologiai és philosophiai tanulmányokban művelte. A tudós Taylor, ki 1868-ban Erdélyben is járt, mindekkor élőszóval, mind azelőtt leveleiben dicsőrettel és szeretettel emlékezett róla. Az angol nyelvet annyira bírta, hogy e nyelven csinos költeményeket írt s egyházi szónoklatokat is tartott. Olvasottsága a német és angol, ugy a francia irodalomban nagy volt, de a világgűlölő Byron és a szerencsétlen Lenau költeményei valának legkedvencebb olvasmányai. Londonban két évet kellett volna töltenie, azonban 1868 év telének végén idegbetegség lepte meg, mely álmatlansággal kezdődve, a munkásságra képtelenné és kedélybeteggé tette s lelki tehetségeit csaknem az örültséggel határos fásultság zsiabasztotta. Egy jeles londoni orvos tanácsára 1868. májusban tanárai haza inditák, a előbb atyja házába, Alsó Szombattalván, Fogaras mellett, rokonai körében, később az előpataki gyógyfürdőt használva, teljesen visszanyerte előbbi viruló egészségét. Kik őt 1868 őszén a tordai zsinaton teljes dicsőségben látták, semmi nyomát sem vehették rajta észre a kiállott betegségeknél. Ezután egy évig otthon maradt, tanulmányait foglalkozva. 1869. év nyarán azonban a kolozsvári unitárius ekklesiás egyik rendes papjává, s nemsokára a kolozsvári unitárius főtanodához, tanárrá választott meg.

Hivatalát mindig a legszigorubb pontossággal s lelkiismeretességgel folytatta. Egyházi beszédei mély és magvas tartalmuknál, s az ép oly gondos mint népszerű kidolgozásnál fogva, a hallgatók érdeklését mindig ébren tartották; előadása pedig lelkes, természetesen és hatásos volt, mint tanár vonzó és nyájas modora által az ifjúság szeretetét bírta. A legszebb reményekkel tekintett mindenki

zok a kik szenvedtek, szeretett francia hazám, te nem tudsz ma mosolyogni, de tudsz meghalni! Oh hazám, hozzád intézem ma minden könnyűmet, neked küldöm el utolsó csöpp véremet is! Én csak azért bírok élni, hogy dicsőítsem nevedet, és hogy megakadályozzam elhervadásodat melletti meggyilkolásnak.

„És ti, kik véretekbe mártva alusztok a csatáreken, ti hősi halottak, kik nem láttátok mindazon megaláztatást és fájdalmat, mit a megbozszantott istenség igazsága számunkra készített, kik a csaták viharában nemes tüzzel tüntetek el: hazám boldog gyermekei legyetek áldottak! Nyugodjanak poraitok békén Frankhon földjében! Tánadon fel nevetek elfogyatkozott de még ki nem aludt dicsőségünk emlékezeté en! Nem vibettünk ma sírjaitokra koszorúkat. Nincs a földön elég virág arra, hogy betakarhatóak a sírokká változott tartományokat... De Isten marokkal adandja még a sugarakat, hogy koszorúkká alakítsuk és letegyük azon szentelt helyekre, a hol számotokra halás ágyat ástak és a hol azok fölvilámlandának hajnaloként fölöttek az igazság ama reggelén, mely kiosztandja a bűnösöknek a büntetést és a jóknak a jutalmat. Koos Ferencz.

A csatatérről.

Limoges, nov. 12. Perin György és Lissagary, Toulouse környékén egy 60,000 főnyi hadsereget szerveznek, melyre a kormány 4 millió frankot utalványozott.

Tours, nov. 13. Gambetta tegnap az orleansi események után a Loire-hadsereghez egy harcias felszólítást intézett, melyben kiemeli, hogy a hadsereg most támadolag utban van Páris felé s a köztársaság a védelem után azon helyzetben van, hogy biztosíthatja a visszatérést s az elvesztette visszaszerzését.

Tours, nov. 13. Gambetta tegnap Orleansban a Loire-hadsereghez beszédet intézett, melyben elismerést és köszönetet fejez ki azon eredményért, mely közelebből a győzelmet zárlóink alá visszavezérlé. Megmutattatok — ugymond Gambetta — hogy Franciaország a hallatlan balesetek által nem veretett le, és hogy az képes átalános és hatalmas támadással válaszolni. Ti ma, támadástok által utban vagytok Páris felé. Ne feledjék, hogy Páris várakozik reánk. Beszéltek parancsolja, Páris megmenteni a barbároktól, kik azt fosztogatással és gyújtogatással nyegyetik. Ketőtessétek meg tehát állhatatosságokat és serénységeteket. Eddig az ellenség csak számban és ágyukban volt túlyomó; azonban viészéptekkel és odaadástokkal nem mérkőzhet meg. Hozzatok hasonló katonákkal a köztársaság győzni fog, mert miután az a védelmet szervezte, azon helyzetben van, hogy a nemzeti visszatérést biztosíthatja.

Favre jegyzéke, a fegyverszünet meg-hiusulása okairól.

„Poroszország a fegyverszünet visszautasítása által újlag bebizonyította, hogy a háborut tisztán személyes célok miatt folytatja, nem gondolva magával huzott alattvalóinak valódi érdekével. Poroszország azt állítja, hogy háborura van kényszerítve, mert mi vonakodunk két tartományt átengedni, melyekről lemondani nem akarunk, se le nem mondhatunk. De valóságban meg-

az ifju tanár e papra, ki a legkitűnőbb tehetségekkel megáldva, hivatala volt hasznos szolgálókat tenni hazájának és vallásfelekezetének.

De e reményvirágokat az idej ősz elhervasztá.

Október hó utolsó napjaiban kezdett panaszkodni, hogy éjjei álmatlanok, és hogy újra azon állapotban kezdi érezni magát, a melyben Londonban volt. Rendes derültségét, mert bár komoly volt, de komorság nélkül, sőt olykor társaságban a legvigább kedélyű, elvesztette, de azért barátival s ismerőseivel huzamos ideig el-elbeszélgetett, s tanítványát az angol nyelvből folyvást oktatgatta. Szomorú szárdéskáról azonban senkinek legtávolabbi említését sem tett, sőt szórakoztatására mindent elkövető barátait mindig szívesen fogadta, bár betegségét hozva fel monstégtű, gyöngéden visszautasította, ha társaságba vagy színházba hívták.

Utolsó napjaiban kínosni kezdte azon rugóeszmé, hogy betegsége örültséggé valhatik, s ez eszme kellett hogy erőt vegyen lelkén, mint egyik hatrahagyott leveléből is látszik, hol ezt írja angol nyelven: „Jobb meghalni, mint nyomorult életet élni”. Az orvos, kihez betegsége kezdetén folyamodott, nyugalmat javasolt neki, s az elmebeli foglalkozásoknak egyidőre felhagyását, mit meg is tett.

Barátainak azt monda, hogy mielőbb hazamegy atyjához, bár egyideig azon gondolattal foglalkozott, hogy miután Londonból hazatértekor az előpataki fürdő használatára jótékonyan mutatkozott, valamelyik vizgyógyintézetben fogja megpróbálni egészsége gyökeres helyreállítását. Már tanártársai gyűlésében elő is adta hazamenési szándékát, s mindenki megnyugodott azon gondolatban,

akar minket semmisíteni, hogy kielégítse oly férfiak becsüségét, kik azt akarják, hogy a kormány a francia nemzetet feláldozza; ez hasznos, hatalmas fenntartására nézve, és ők ezt hidegvérrel hajják végre, csodálkozva a fölött, hogy mi vonakodunk büntársaiikká lenni és odaadni magunkat azon tehetetlenségnek, melyet nekünk diplomatiájuk tanácsol.

Poroszország a császárság bukása után a fegyvernyugvást megtagadta. A porosz seregek 50 nap óta ostromolják Páris; a lakosság nem ingadoz. Egy zendülési kísérlet alkalmat adott Páris népének, hogy egy impozans votum által szentesítette a kormányt, mely alkudozásokat kezdett egy fegyverszünet iránt, mely a követválasztásokat a köztársaság egész területén, még az ellenség által megszállott részeken is 25 napi tartamra, és ezen időre aránylag szükséges élelmezést megengedte volna. A két első feltételt nem tagadta meg Poroszország, noha Elsassé és Lotharingia szavazására nézve némi fenntartást tett, melyet tovább nem vizsgálunk, mert az élelmezés abszolút megtagadása minden további alkudozás: fölöslegessé tett.

Az élelmezés a fegyverszünet szükségképi következménye. A fegyverszünet élelmezés nélkül csak határozott időre köthet capitulatio volna, becsület és remény nélkül. Az élelmezés megtagadásával tehát megtagadta Poroszország a fegyverszünetet is.

Nem a hadsereget, hanem a francia nemzetet akarja megsemmisíteni, midőn Páris ellen az éhég rémeit akarja küldeni. Európa azt követelő Franciaországtól, hogy népképviselőit összejeltesse, a kik aztán a bése felett tanácskozzanak. Poroszországgal megtagadta e gyűlés lehetőségét, midőn a népjoggal ellenkezőleg annak megtartását az említett feltételhez kötötte. Azon porosz részről jött vád jogossága felett, mintha a francia kormány kényszerítene Poroszországot Páris kiéheztetésére, majd Európa itél. Ez utolsó vonása ama politikának, melyet azzal inauguráltak, hogy egy souverain szavát leköték a francia nemzet javára s mely azzal végződik, hogy diplomatiái uton elvetnek minden combinatiót, mely Franciaországnak lehetőségét nyújtana, akaratát kifejezhetni.

Nem tudjuk, mit fognak a semleges hatalmak az ily dőllyel visszautasított ajánlatokról gondolni. Talán végre kitaláljuk, mit tart feun számunkra a győzelem által nézetek teljesen urava lett Poroszország. Mi bennünket illet, parancsoló és egyszerű kötelelenségnek engedelmessédkünk, ha a mellet megmaradunk, fegyverszüneti ajánlataikat az egyetlen eszközes tekinteni arra, hogy a nemzetgyűlés az iszonyu kérdéseket megoldhassa, melyeket a császári kormány bünei folytán a poroszoknak élénk terjeszteni szabad. Poroszország, mely érzi vonakodásának gyűlöletes voltát, oly álaroz alá rejtjezik, mely senkit meg nem esalhat. Töltük az élelmi szereket egy hóra elvonni, annyit jelent, mint fegyvereinket követelni, melyeket elszánva ragadtunk meg és becsület nélkül le nem teendünk. Mi mint becsületes emberek mindent megteintük, hogy a harcot befejezzük.

Elzárták tőlünk az utat. Ezután senki másától nem, mint bátorságunktól szabad tanácsot kérnünk, azokra visszavetve a kiontott véreket a felelősséget, kik rendszeresen visszautasítanak minden kiegyezést. Személyes dicsőgyünk meg sok ezer ember esbet áldozatul, s ha a fölindult Európa a küzdőket a mérszálás mezejének határára fel akarja

hogy rövid idő múlva egészenesen fog visszatérni, midőn folyó hó 4-kén, pénteken délután, halva találták a B. Farkas Sándor emlékszóbránál, kiknek közel rokona volt. Ott fektűt a szerencsétlen ifju szétzúzott agygyal, mindkét kezében egy egy pisztolyt tartva. Az emlékszóbr nyugati oldalára kétségtelenül felismerhetőleg az ő irásával, e szavak voltak vésvé: „A halál álom! E nyugalmat kívánom! Az élet én!” Keleti oldalára pedig ez: „Consumo fata”.

Három levelet hagyott hátra, melyekben megható szavakkal veszt búcsút. Az egyikből közöljük saját szavait: „Mintán meggyőződtem a fölül, hogy számomra nincs boldogság e földön, sőt tehetségeim rohamos esökkenése miatt még hasznos munkásság sem; mintán életem küzdelmét tovább nem folytathatom, elhatározom meghalni. A szerencsétlenek e lépését a boldogok nem értik.”

Temetése folyó hó 6-án, vasárnap délután történt, atyja s rokonai nélkül, kik a távolság miatt nem jelenhettek meg. Rézivevő sokaság kíséerte fátylak lángja mellett az örök nyugalom helyére a szivreható szép beszéd után, melyet karátarsa, Ferencz József, szállásán feletto mondott. Koporsóját szomoruan követte a papi s tanári kar, melynek tagja volt, s mindenki könnyező mondott Isten hozzátot a szerencsétlen ifjúnak, kit nagy szenvedések ily korán fektettek sírba. Nyugodjék esendesen! Ne háborítsa álmát az ősz atya, rokonok és barátok zokogása, kiknek szívében fájó őrít hagyott, melyet az idő, e hatalmas orvos, tán be fog hegészteni, de a vesztőség emlékezeit nem lesz képes elenyészletni, mert az, mint a mély seb forradása, miúdig látszani s látni fog.

parlótatni, hogy a nemzet képviselői békekészletre jöbessenek össze, azt mondják „igen, de azon föltétel alatt, hogy ama lakosság, mely szorved, azok a nők, gyermekek és aggok, a háboru ez általán áldozatai, semminemű segélyt kapni nem fognak, hogy — ha a fegyverszünet véget ért — védőknek lehetetlen legyen ellentük küdeni a nélkül, hogy ében halni ne hagyják őket.“ Ez az, mit a porosz főnökök a négy hatalom indítványára felelni nem féltek. Mi ellenükben a jogot és igazságot hívjuk föl tanubizonyosággul, s meg vagyunk győződve, hogy — ha az ő nemzetük és hadseregük mint a miénk szavazhatna — ez embertelen politikát elítélne.

Legyen megállapítva, hogy a nemzeti védelem kormányza a reá bizott óriási érdekekkel foglalkozva, az utolsó óráig mindent megteendő, hogy a békét, a méltó békét lehetővé tegye. Megtagadták tőle az eszközöket, hogy Franciaországot megkérdezzék, ő Párist kérdezte meg, s egész Páris fegyveresen felkel, hogy az országnak és a világnak megmutassa, mire képes egy nagy nemzet, ha becsületét, tüzhelyét és hazájának függetlenségét védi. Követ ur! Nem fog fáradtságba kertielen ezen oly egyszerű igazságokat megfoghatókká, s azokat megjegyzéseinek kiindulási pontjává tenni, ha erre alkalom kínálkozik.

Jules Favre.

Bismark Olaszország ellen.

A pápai nautissal üzenetben álló „Luzerner Ztg.“ Bismarck grófnak egy a florenzi követhet intézett jegyzékét hozza, melyet mi is közlünk, habár hitelességeért az említett lapot tesszük felelőssé:

„Gróf ur! Ő felsége, a mi urunk és királyunk, Victor Emanuel ő felsége kormányának tudtul akarja adni véleményét azon viszonyok egyikének vezetésében beállott változásra nézve, melyekre nézve oly rég óta a legbensőbb és legjobb egyetértés volt. Nagyon megtepedő az, hogy ő felsége elhanyagolja azon törvények fenntartását, melyeket minden hatalmasság megtart acon alattvalóra nézve, kik, midőn fegyvert és katonát szereznek, habár csak titokban is, ellenségeskedést ideznek elő egy idegen hatalmassággal szembe. Ily igazolatlan eljárás csaknem hinni kényszerít, hogy a florenzi kormány a semlegességet el akarja hagyni, a mit nekünk a háboru kitörése előtt megígért volt.

„És csakugyan, ha jól szemügyre vesszük, hogy mitán nekünk a legbizelgőbb ígereteket tette, a hadviselő uralkodóhoz egyik hercegének menhelyet és támogatást adott és még most is támogatja őt diplomatiail uton mindazon törekvésekben, melyeket tesz ő az európai udvaroknál, hogy ellentünk nehézségeket támasszon — úgy ez eljárás bizonyára nem alkalmas arra, hogy minket megnyugtasson és a florenzi cabinet jövőndő magatartása iránt bennünk bizalmat keltsen. Poroszország híven megtartotta azon ígeretét, melyet 1866-ban tett, és ezért, de csakis ezért nagyobbibbá Victor Emanuel király birodalmát.

Ha az egyházi államok ellen viselt újabb eljárásokban nem oszthatjuk mind azon érzelmeiket, melyeket rég óta tapasztalunk az olasz demagógok és melyeket eddig ez óráig a florenzi cabinet osztani látszik — úgy ez csak Olaszország és Victor Emanuel király érdekeibe történik. Sok porosz alattvaló a katolika egyházhoz tartozik. Ő felsége ezek érdekeit védelmezni kell, bárhol legyenek is ők, és jogait védelmezni, a mi minden civilizált kormány kötelessége, ha ez alattvalók önkényes szándokból, külön szerződés által — melyek azon kormány törvényei és szokásai szerint készülték, mely azokat helyben hagyta — a külföldnek lekötözték magokat — úgy nem láthatni be okát annak, hogy e szerződéseket, egy törvényesen még el nem ösmert kormány új törvényei nek behozatala miatt — miért ne ösmerték el. Sok emizariusz buzgón fáradozott, hogy Amade hercege jelöltésének az iberiai felszigeteken hivatást szeressen. Ő felsége ez eljárás iránt közönyös nem maradhat, mert még kevés idővel ezalut porosz befolyás Spanyolországra az európai egyensúlyra nézve fennmaradhat. Ugyanezt a veszélyt keltheti fel az olasz befolyás is, annyival is inkább, mert a királyi család rokoni kötelek által van összekötve Portugallal és Spanyolországgal. Irányozza ön gróf ur, Victor Emanuel király kormányának figyelmét a mondottakra és hagyjon a miniszternél egy másolatot. Bismarck.“

E kelet nélküli sürgőnyt gyanússá teszi már tartalma és mert mig az olasz ügyekről úgy beszél, mintha Róma elfoglalása előtt kelt volna, a spanyol tronkerdest is belevonja végén, a mi kérsőbbi kelet sejtet.

Vidéki levelezés.

Aldoboly, nov. 8. 1870.

(Intolerantia.) Aldobolyi földbírtokos mlta Hollaki János ur, kit szeretett övéin kívül az egész közönség is szeretve tisztelt, mint szelid, jámbor, jöltendő emberbarátot, jelen hó 5 én hosszú betegség után, 58 éves korában jobblétre szenderült.

— Az idvezült halála előtt különösen meghagyta, hogy hült tetemeit az aldobolyi ref. temetőbe tegyék, meg levén győződve, hogy — bár róm. kath. hitű volt — e kegyeletet a ref. egyház nem fogja megtagadni. A hű nő ezen végkivánatát kedves férjének teljesítendő, kérdést is tetetett az egyház előnökösségél: bajlandó lenne-e az egyház a néhány hült tetemeit temetőjébe befogadni? Honnan előlegesen is úgy értesült, hogy szívósörümet befogadja az egyház, s kegyeletet érzellemmel kívánja végkivánatát teljesíteni a néhányak. Ennek következtében a szomorú jelentés is úgy állított ki, hogy „az elhunytak tetemei hétfőn, nov. 7-dikén délután 2 órakor fognak az aldobolyi temetőben örök nyugalomra helyeztetni.“ De az ifyfalvi plebános ur F. A., kihez a dobolyi róm. katolikusok, mint leány-egyház tartoznak, nem engedte meg, hanem az ifyfalvi kath. temetőbe vitette. Szomorú, hogy ilyen események is történnek a vallás-szabadság s egyenlőség üdvös törvényének meghozatala után is!...

Aldobolyi.

Tanító-választás.

N. N. faluban közégi iskolák lévén, a 9 tagból álló iskolaszék, mint több kiderült, 5 tanító jelölt fölött két pártot képezett. A kisebbségbe maradt pártnak X ur volt a vezére. S éppen azért, mivel nem-remélt módon vezérkedett, s mivel a tanítói választás, kivált a jelen korban nem kisszerű dolog, és minthogy nem szabad a nevelésügy rovására, mellékes érdekeknek hódolni: nyilvánosságra hozom a következőket:

X ur nagy hű bóval oly egyént pártolt és pártoltatott, a ki 3 évig tornászot tanult vagy tanított, 2 hétig kisegítő tanító volt, 6 hétig az ideiglenes tanfolyamot hallgatta és egy bizonyos faluban egy éven át mint tanító működött. Azonban az illetőnek se egyetlen algymnasiumi, annál kevésbé érettségi vizagai, legkevésbé tanítóképzési bizonyítványai felmutatva nem voltak. Ugy, hogy maga a választásra kiküldött iskolatanácsos s elnök ur is, a főnnebb leirt készütségű egyént, bizonyítványaival együtt, nem találta a törvényes kellekkel megegyezőnek.

X ur tehát szemben a azentositott törvényekkel, szemben a közmívelődési ügy nagyfontosságával: rendes tanítói állásra, (hogy mi okból, azt ő tudja), egy képzelen egyént akart megválasztatni. S midőn az iskolaszék többsége egy főgymnasiumokat végzett, képzési tanfolyamokat kintűn sikerrel hallgatott; s e mellett 8 évi nyilvános tanítói működéséről szóló kintűn s dícséretes bizonyítványokkal ellátott s csak 28 éves egyént törvényesen megválasztott: X urnak e választás nem igen volt inyére. — Mert haragjában neki áll s 30 o. é. frt évi bérletű lakát, ugyanazon nyilvános gyűlés előtt, most a választás után, 60 o. é. forintra ragtatta, s mivel az iskolaszék a választás előtti 30 o. é. frt tanítói lak évi bérlet árát kétszeresíteni hallja, szót se emel a lakásért. Mire X ur rozsz akarátat azon száraz mentségbe burkolta, hogy nős egyének házat nem adja ki.

X ur bujában még tovább megy, s a méltóságos tanfelügyelőségél hivatalos jelentést tétet, hogy a megválasztott és még két tanító, éjnek idején jártak látogatást tenni az iskolaszék tagjainál. Ezen jelentésnek egyrésze fillentés, rágalom, mert nem is két tanító volt a megválasztottal, hanem egy, és nem is éjnek idején, hanem d. u. 4 óra után, este 3/4 8 ig végbement a bemutatás.

Szép volt X ur magatartása, midőn az iskolaszék hivatalos tudósítására a megválasztott felelete megérkezett: bölcösen hallgatott s az iskolaszékhez címzett levelet nem igen mutogatta a tagoknak, pedig tovább-intézkedés végett közölnie kellett volna. Hanem aztán, mind ennek dacára, egyik iskolaszéki tag mégis belejárt, hogy mivel a megválasztott úgy is saját költségén jó, legalább elfogadási szempontból, a határig menjen valaki élébe. E ezéből X ur kocaja végett előleges kérdés tetetett, de ő nemeslelkűen s határozottan felelt, úgy, hogy az illetők a szomszéd falból szereztek egy tisztességes kocsi, melyen a megválasztott és neje eljöttek.

Hogy X ur mily pressiót gyakorolt az övéire, abból is kintűn, hogy N. N. privativ minden iskolaszéki tagot értesített a megválasztott eljövele napjáról, hogy a kinek kedve van, jöjjön a megválasztott élébe, azonban a kisebbségi párt mind bön maradt, a többségi párt pedig egytől egyig eléje ment, és a tanítót tisztességesen elfogadta és rendeltetése helyére szállította.

November 8, 1870.

F. Gy.

UJDONSÁGOK.

(—) József főherceg közelebb azt, a katonai körökben általános viszhangra találó ajánlatot nyújtotta be a honvédelmi miniszteriumhoz, midőn a kiszabott 6—8 hét elégtelen arra, hogy a honvédek teljes katonai készütséget nyerhessenek, a behívottakat ez idő alatt csak a legzükségesebb fegyverforgatásra, kirohanásokra, fegyverkezelésre s csapatmozgásokra oktassák. Ez indítvány tárgyában tekintélyes honvédfőtisztekből

álló bizottság fog közelébb összejönni, hogy rendszeres tervet dolgozzon ki. Az elkészített szabályok a honvédelmi miniszteriumnak fognak aztán bemutatattani.

(—) A postai személyszállítás az utolsó években a vasutálózat nagy terjedése dacára, vagy talán épen ennek következtében, nagy mérvben emelkedett. Az összes monarchia postakocsijain szállítottatott 1867-ben 198,357 személy, 1868-ban 248,836. 1869-ben pedig már 285,454. Legnagyobb a közlekedés Csehországban, melyre a múlt évben 95,393 utas esett; aztán Magyarország következik 50,361 személylyel. Csupán Dalmácia maradt egészen ki, mintát ott a postai személyszállítás ismeretlen.

× Groisz Gusztáv, a helybeli akademia egyik jeles tanára, ki a napokban súlyos betegségben szenvedett, annyira jobban van, hogy már ágyát elhagyhatta.

(—) A „Journal de St. Petersburg“ ismert lap, a háboru kezdetétől mai napig a poroszokkal rokonszenvezett, és végre a poroszok iránti buzgóságában annyira ment, hogy a francziákat gyálázó cikkeket egymásután közölte. Ez a Szt. Pétervárott lakó francziáknak mégis sok volt, és a heves intések után, a szensus oda fajult, hogy az említett lap szerkesztője kényszerítve volt a közvélemény előtt nyilvánosan azon kérelemmel lépni fel, hogy ő magát a francziák által választandó hármias bírósági ítelet alá veti, és ha ezek nézetei szerint hűnőknek találhatik, azon esetben kötelezi magát a francia jótékony intézet számára 1000 darab rubelt azonnali átküldeni; mely összeget már a kereskedelmi banknál le is tett. Az eredményt még nem tudjuk.

* A „M. Polgár“ a nemes káröröm könnyűit hullatja a „K. Közöny“ jövő sorsa felett. Vigasztalódjék. Ez a lap fenn fog állani még hosszú ideig — mindaddig, mig veterán publicisták dolgoznak benne, és nem furakoznak be közükbe oly neveléses ujonczok, melynek a „M. Polgár“ hasábjait töltögetik — a balközép nagy compromissójára.

(—) A Njgreisz Miksa elleni nevezetes bűnper végtárgyalását a városi törvényszéknel jövő hó 14-én fogják megtartani. Vádott védelmezését Kolozsvári Sándor akademiai tanár vállalta magára.

× A Grün Izrael kis csavargözöse, melyot nemrég vittek a Marosra, nem tud dacolni a folyam sebességével. Alvincztől kezdve Marosújvárig lovakkal vontatták fel. Négyezer forintot gyezetül szép eredmény.

— A közoktatásügyi ministerium egy hivataloslagja arra ébredt e napokban, hogy milliomos, t. i. egy rokonától, ki sok év előtt Chinába ment, a most ott meghalálozott, öröklie e vagyont, mint hivatalosan értesítették.

(—) Jövő szombaton, november 19-én Takács Ádám jutalomjátékául adatik Birch Pfeiffer S. ügyes tolla után évek előtt tetészéssel fogadott, s ez estére tjonnan színre alkalmazott „Aranyparaszt, vagy: az előítélet harca“ című színjáték 4 szakaszban. A Takács szinpadai érdemei eddigelő közönségünk előtt mindig elismeréssel találkoztak, és bizonyára a megérdemelt méltánylás sem fog hiányozni. Ajánljuk e jutalomjátékot olvasóink figyelmébe.

— A legutóbbi 1854-iki államsorsjeggy egyik főnyereményét 60,000 forintot Vepelcse, többnyire szegényorsón földművelők nyerték meg részletfizetési iven, melynek csak első részletét fizették le. Az osztokodók husszan vannak. A részvényjegyet egyik egri kereskedőnél vették.

— Kis-Béren a vasuti állomás főnöke, e napokban öngyilkos szándékkal az éjjeli vonat megérkezte előtt a sinekre felbűt, s a mozdony anynyira szétromsolta testét, hogy őt felismerni többé nem lehetett. Mint mondják, a pénztárban felmerült hiány indította őt e kétségbeesett tette.

— Rettenetes felfedezés. A napokban az aldunaparton lévő 33 dik számú ház egyik földszinti helyiségében több rendbeli ládákat rakott le egy fuvaros, melyek egyikéből olyan penetrans szag terjedt, hogy a ház emeletéről éppen lejövő S. J. megye tőzéki tlnős, arra a gondolatra jött, hogy abban a bűzt terjesztő ládában bizonyosan egy már rothadásba átmert hulla van elrejtve, s ezen sejtelmét, egy constabliernek nagy titokban tudtul is adta. Időközben a ládákat egy konyhában elhelyezték, a tulajdonosa pedig, mit sem gyanitva, hogy mily vézes felbűt tornyosodnak fölőtte, Budára távozott, a constablier pedig a belvárosi kapitánysághoz szaladt, ott az esetet bejelentette, s egy tisztviselővel azonnal az ominosus láda felbontása végett visszaérkezett. S most roppant izgatottsággal hozzá fogtak a láda felbontásához, s nem csekély meglepetésünkre a halottszag okára azonnal rá is jöttek, mert különféle holmik között, a láda egyik sarkában, összezugorodott állapotban, behunyt szemekkel, s kuszált külsővel ott bevett egy óriási — bagoly, melyet a láda tulajdonosa — egy hajó-pincér — kitömését végett Orsováról felhozott Pestre, s mely rothadásnak indultan terjeszté a hullabűzt.

+ Egy magyar művész külföldön. A „F. L.“ érdekes tározát közöl a londoni legyezű kiállításról, s megemléskszik egy magyar művészről is, ki nem más — írja a levelező — mint az orosz csárndvari festése Zichy Mihály, kinek egy angyalok

ból rendkívül kedvesen összeállított allegoriáját állítá ki a walesi hercegnő, kinek ezt a legyezűt Szentpétervárott emléklül nyújtották át, midőn az orosz trónörökös és Dágmár dán hercegnő menyegzőjén volt jelen. Négy angyalból álló csoport a tenger partján az indulásra kész hajókat rendezgeti, míg mások, a bucsuzás szomorúságát fejezi ki, amazok fölött röpöködnék. Az angyalok csoportozata és az alakok oly sikerültek, hogy valabánszor csak e kiállításban megfordult a tudósító, mindíg talált egyeneket, kik Zichy Mihály hazánkfia e művét másolták.

Kimutatás

a tordai kisegítő pénztár-egylet 1870. évi október havi forgalmáról.

Bevétel:

Pénztári maradék septemb. hóról	13168	frt	39	kr.
Rendes és rendkívüli betételek	12,221	„	33	„
Könyvdíj	18	„	—	„
Kamatok provisio és váltódíj	889	„	61	„
Bélyegdíjban	44	„	90	„
106 tagtól visszafizetett kölcsön	31,840	„	—	„
Összes bevétel:	58,182	„	23	„

Kiadás:

122 váltó mellett kölcsön	42,890	frt	—	kr.
Összes kezelési kiadás	86	„	92	„
Bélyegre	44	„	90	„
Tőke visszafizetés	9508	„	73	„
Pénztári maradék	5,651	„	68	„
Összes kiadás:	58,182	„	23	„

Wolff Gábor, Májai István, Szentpéteri Antal, igazgató. könyvvezető. pénztárnok.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

Nov. 15-én: 5% Metalliques 100 frt 55.40. 5% Nemzeti kölcsön 100 frt 67.1/2. Kamat 55.40. 1860. Kölcsön 89.75. Bankrészvény 709. Hitelintézet részvény 200 frt 245.1/2. London 10 ft st. 100 frt. 23 1/2. kr 124.25. Esti 122.50. Ca. királyi arany 5.97. Napoleonor 20 fran. 97.5.

Földterhentesítési kötvények: Magyar 11.78. Temesi 76.50. Erdélyi 74.50. Horv.-Slavon 79.50.

Tulajd. és felelős szerkesztő: Sándor József.

A közönség köréből. *)

Tisztelt szerkesztőség!

Nem állott szándékomban Wellmann János Jozseff polémiákba bocsátkozni, elégségesnek tartván vele tudatni, miszerint az általa ellenem s vöm, Folyovits Sándor ellen irányzott s becsületünket sértő állításaiért lépéseimet az illetékes törvényszék előtt megtettem; de mintán ezen ur most már — a mint lapjának f. é. 128 ik számából olvasom — Kolozsvár városa törvényszékének bizonyos válaszára is hivatkozik, kénytelen vagyok ugy ezen válasza, mint szintén az újból ellenem szórt rágalomokra is észrevételeimet a következőkben megtenni.

Ugyanis azt állítja Wellmann, miszerint a Kolozsvár városa törvényszékétől kapott válaszban az áll: hogy ügyem az Eisenbergerétől nem különíthető el. Itt megjegyzem, miszerint a két ügy csak annyiban függ össze, a mennyiben azzal valódtattam, hogy az Eisenberger által megvásárolt kárpótlási igények keresztlyvitelét más igények mellőzésével előmozdítottam; már pedig ha ez hiba, annak sulya engem méltatlannal terhel, mintán a mit ez irányban tettem, kormányi rendeletek következtében történt, s ezen kormányi rendeletek indoka, a mint biztosan tudom, nem más volt, mint hogy azon bankártársulat, melynek Eisenberger biztosa volt, az 1863 ki jállamkölcsönre több milliókra menő összeget irt alá.

Megjegyzem továbbá, hogy Kolozsvár városa törvényszéke Eisenbergerre vonatkozólag, engem még ki sem hallgatott, ép oly kevéssé vömet, kinek ezen ügyhez soha semmi köze nem volt, ennélfogva teljes okom van csodálkozni azon: hogy honnan vette nevezett törvényszék azon alapot, melyre az említett választ fektetni jónak látta? Hiszen a bírónak első kötelessége a vádoltat kihallgatni, vele a vádat úgy, a mint az emeltett, minden irányban tudatni, az általa felhozott védelmi mozzanatokot törvényszabta uton kinyomozni, s csak a büntény-álladék s törvényes gyanuok megállapítása után mondatja ki, hogy a vád bűnténygyé alakult, s csak az ezen alapokra fektetett s jogerőre emelkedett határozat nyomán mondathatik ki bírólí a bűntény létezése vagy annak társas volta.

Ezekből kifolyólag, kénytelen vagyok Kolozsvár városa törvényszékének idézett választát, ha annak részéről csakugyan adatott ki hasonló szabályellenes válasz, azt legalább is elhamarkodottnak nyilvánítani. Hiszen, ha ilyesmi helyén lenne, akkor a mi társadalmi állapotunknak semmi sem volna szánalomra méltóbb; mert ekkor elég volna, hogy bárki is, akár minő hamis feladást tegyen s alaptalan vádat emeljen valaki ellen, hogy aztán e nemű vádát s hasonló válaszok alapjául az illetőt a nyilvánosság terén tetészé szerint marozangolbassa. Szerencsére, van övszer ezek ellen is, léteznek felsőbb bíróságok, s ezeknek útján nem mulasztandom el kideríteni: hogy f. é. october

*) Az e rovathan megjelölt cikkekrét csak a sajtó hatósággal szemben vállal felelősséget a Szerk.

